

Otvoreni opažaj

Dijak, Marta

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:294731>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

Akademija likovnih umjetnosti
Sveučilište u Zagrebu

Marta Dijak

OTVORENI OPAŽAJ

Završni rad na preddiplomskom studiju slikarstva

Mentor: red. prof. Matko Vekić

Ak. godina 2022./2023.

Iako sam se pejzažem počela baviti neplanirano, u njemu sam pronašla određenu poetiku. Naišla sam na problem „vjernog prikazivanja.” Taj problem nije ograničen na motiv pejzaža, ali mislim da on služi kao jako dobar primjer problematike. Prirodni svijet se tolikom brzinom mijenja, da je nemoguće prikazati jedan trenutak u njegovoj punini. Pokušala sam mnogo puta i iznova bi se suočavala s frustracijom nakon neizbježnog neuspjeha. Stalno se nalazim u sukobu s onime što promatram i načinom na koji interpretiram isto. Čime da se vodim? Imaginacijom ili promatranjem? Idealizam ili empirizam? Problem je slojevit; od povijesne pozadine, samog čina gledanja, sve do načina reprezentacije i konceptualizacije nastalog djela. Svaki element je usko povezan s ostalima i često nije jasno koji prethodi drugome.

Počela sam slikati krošnje koje sam vidjela kroz prozor svoje sobe dok sam bila u samoizolaciji 2020.godine. Iako mi to tada nije bilo jasno, u tom sam prizoru osjetila žudnju za vanjski m svijetom, bijegom od svoja 4 skućena zida; od buke grada, gužve i bolesti koju on nosi sa sobom. Počela sam maštati o idiličnom životu sa selu, o izolaciji. Ta se fantazija u jednom trenutku razvila do te mjere da se počela odražavati i u mojim radovima. No, kada je došlo vrijeme da argumentiram svoj rad pred jednim od profesora teorijske katedre, uvidjela sam da je ta fantazija upravo to, maštarija obojena različitim psihološkim i kulturološkim faktorima. Počela sam preispitivati tu fantaziju, svoj odnos s idejom „bijega u prirodu" i psihološkom utjehom koju sam dobila iz te ideje. Uvidjela sam razne probleme s tom idejom, od toga kako nas idealizacija određenog pojma sprječava da budemo u stvarnom kontaktu s njime, pa do toga da nas odvaja od situacije u kojoj se zapravo nalazimo. Pokazalo se da je mnogo toga što vidimo u svijetu samo projekcija našeg unutarnjeg stanja.

Nastavila sam se baviti istim motivom, ali s novim pogledom, novom problematikom. Odjednom je tema „samoobmane" postala nešto što se provlači kroz sva moja razmišljanja. „Je li ovo što doživljam stvarno?" Isti se problem preslikao i na sam proces slikanja „Je li ovo vjerno prikazivanje?" Pitanje toga što je uopće „stvarno" ili „vjerno" počelo se nametati.

Ako se odlučimo fokusirati na kontekst, postavlja se pitanje slikarske tradicije. Kako je uopće došlo do formiranja mišljenja i pogleda na svijet koji se mjeri „točnošću"? Zašto se u jednom periodu jedna vrsta reprezentacije smatrala „istinitom" dok je u drugome bila smatrana „krivom"? Kako se reprezentacija vidljivog mijenjala kroz povijest? Koje su bile zadaće slike u određenim periodima? Kroz proučavanje povijesnog razvoja određenih ideja pomožemo si osvijestiti njihovu fluidnost, pa smo time i (možda) korak bliže onome nepromjenjivom, onome što ih sve povezuje. U tom sam smislu preispitivala svoj odnos s raznim povijesnim razdobljima i njihovim oblicima umjetničke reprezentacije. Jasnu poveznicu vidim između svog rada i tradicije romantizma. Bijeg u prirodu, fokus na eterično, osjećajno i nevidljivo. Usprkos mojim romantičnim tendencijama, voljela bih dobiti jasne odgovore, objašnjenja. No, mnoge stvari (pogotovo likovnost) po svojoj prirodi nisu podložne sistematizaciji. Potreba za strukturom i istovremena svijest o tome da su sve strukture uvjetne, dovode do napetosti i kontradikcije. Smatram da to osjećanje nije isključivo individualne prirode, već da je, u jednu ruku, odraz vremena u kojem živimo.

Pitanje intime odnosi se na doživljaj pojedinca, u ovom slučaju autora određenog djela. Ako se nalazimo u određenom mentalnom stanju, specifične podražaje ćemo procesirati drukčije nego da smo u drugome stanju. Isto tako, vanjski podražaji u nama mogu proizvesti određena stanja, potaknuti nas na promjenu. No, sve se to odvija unutar čovjeka, njegovog uma. Promatrani objekt, sam po sebi, ostaje nam nepoznat i nedokučiv. Ako uzmemo da se između fizičke stvarnosti i našeg doživljaja iste nalazi niz prepreka, cijeli svijet se pokazuje kao jedan veliki misterij. Jedini kontakt s tom stvarnošću vršimo preko osjetila, a kako da se pouzdamo u njih, ako znamo da je na njih jako lako utjecati? Da li se ikada dolazi do odgovora? Ne znam, čini mi se da je to proces konstantne gradnje i rušenja pogleda na svijet, konstantno prilagođavanje novim informacijama koje do nas dolaze. Potrebno je stalno balansirati između impresije, onoga kako nam se stvari prikazuju i znatiželje da otkrijemo kakve stvari doista jesu, neovisno o našem doživljaju njih.

Čini mi se da je za uspješnu sliku potrebno stalno se kretati između cjeline i pojedinosti, između senzacije i racionalizacije. Proces kreativnog stvaranja služiti kao vrsta meditacije kroz koju obrađujemo informacije, a ujedno i kao kontemplacija kroz koju sortiramo obrađene informacije i gradimo novu sliku o svijetu. Čin slikanja je čin objašnjavanja; filtriranja i organiziranja velikog broja informacija u smislenu cjelinu koja na neki način reprezentira naše iskustvo.

Krenuvši od promatranja, stalno tapkam između apstrakcije i stilizacije, vidljivog i zamišljenog, znanosti i duhovnosti (zanimljivo je pitati se koji pojam odgovara kojem.) Izgleda kao da se ne mogu odlučiti za jedno usmjerenje, no mislim da je upravo to pozicija iz koje mogu izroditi zanimljivi rezultati. Kao što čovjek razvojem znanosti nije izgubio religiozne osjećaje, tako se ni apstrakcijom nužno ne gubi svijest o tome da je nešto promatrano i reprezentirano. Nikada ne mogu zanemariti ono što slika reprezentira, no, ne mogu sliku ni izjednačiti s time. Cilj je vidjeti sliku za to što ona jest, *slika*, ali slika koja i dalje predstavlja, poput mosta između fenomenalnog i nominalnog.

Koliko god se trudili prikazati nešto vjerno, uvijek je imaginacija ta koja vodi proces stvaranja; nikada ne možemo preslikati pojavnost stvari, samo ju interpretirati, ponovno zamisliti. No opet, barem u mojem iskustvu, ako se prepustim potpunoj imaginaciji, jako lako zapadam u maniru i rijetko sam zadovoljna s radovima koji tako nastaju. Kao da se nešto posebno dogodi kada se postigne balans između viđenog i zamišljenog, kada ne odbacim ni jedno ni drugo; kao da se tada dogodi nešto, ako ne istinito, onda barem iskreno.

Činjenica da nas slika (ili bilo koji oblik umjetnosti) može asociirati na nešto što smo već iskusili, da u njoj prepoznamo djelić „stvarnosti“ za mene je nevjerojatna. Možda ta fascinacija nije potpuno opravdana. Da li osjećam nešto nadnaravno u zapravo potpuno prirodnim, objašnjivim, procesima samo zato što nisam upoznata s njima? Pošto je čovjek biće ograničenog kapaciteta, pretpostavljam da je duhovnost način da se i dalje osjetimo povezanim sa svijetom, čak i ako ga ne razumijemo. Moglo bi se reći da emocije imaju zapravo vrlo praktičnu funkciju.

Moji rad se može promatrati kao racionalizacija turbulentnih procesa u kojima sam se našla, način da sama sebi objasnim i olakšam situaciju, da si pružim novo gledanje na nju, da pomirim kontradikcije koje ona donosi. Kroz sliku probavljam teme koje me opterećuju; od psiholoških zabluda do problema ekologije, sve se to akumuliralo u motivu pejzaža.

Kako bismo dobili uvid u određeni problem, potrebno je konstantno se kretati između pojedinosti i cjeline, detalja i kompozicije; iako se nalazimo u jednom dijelu, imati svijest o ostatku. Slika je posljedica procesa razmišljanja, njegova zabilješka. Ovisno o tome kakvo je razmišljanje, kakav je unutarnji proces, takva će biti i slika. Dok slikam, suočavam se s onime što se nalazi ispred mene i s načinom na koji prikazujem isto. Ta se problematika može manifestirati na različite načine, jer je u suštini stvar odnosa između promatrača i promatranog, te kako oni informiraju jedan drugoga (bio to odnos autor-motiv ili promatrač-djelo.) To je problematika koju sam načela u svom radu tijekom protekle dvije godine, te bi joj se voljela dalje posvetiti na diplomskom studiju.

Slika 1. (lijevo): Sa mog prozora (serija) 2022., 40x20cm, akril na drvenoj dasci

Slika 2. (desno): Sa mog prozora (serija) 2022., 40x20cm, akril na drvenoj dasci

Slika 3.: Drvo, 2022., 150x180cm, akril i ulje na platnu

Slika 4.: Promišljanje pejzaža (serija) 2022., 86x75cm, akril na drvenoj dasci

Slika 5.: Promišljanje pejzaža (serija) 2022., 86x75cm, akril na drvenoj dasci

Slika 6. .: Promišljanje pejzaža (serija) 2022., 86x75cm, akril na drvenoj dasci

Slika 7. .: Promišljanje pejzaža (serija) 2022., 86x75cm, akril na drvenoj dasci

Slika 8.: Radni prozor (serija) 2023., 50x60cm (svaki), ulje na platnu

Slika 9.: Prozor, 2023., 40x30cm, ulje na platnu

Slika 10.: Paklenica, 2023., 130x140cm, ulje na platnu

Slika 11.: Autoput, 2023., 125x150cm, ulje na drvenoj dasci

Slika 12.: Uz cestu 1, 2023., 150x200cm, akril na platnu

Slika 12.: Uz cestu 2, 2023., 150x200cm, akril na platnu

LITERATURA

- Antoon van den Braembussche, *Thinking Art*, Springer 2009. – Chapter 6 Aesthetic Judgement: The Legacy of Kant
- Rosalind Krauss, *Grids*, *October*, Vol. 9 (Summer, 1979), pp. 50-64, The MIT Press
- Timothy Morton, *Ecology Without Nature*, *Rethinking Environmental Aesthetics*, Harvard University Press, 2007.
- John Vervaeke, *Awakening from the Meaning Crisis*,
<https://www.youtube.com/watch?v=ncd6q9uIEdw&list=PLND1JCRq8Vuh3f0P5qjrSdb5eC1ZfZwWJ&pp=iAQB>